

ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ МІНІМІЗАЦІЇ ЗАГРОЗ ЗРОСТАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ

Батраченко Тетяна Сергіївна

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри правоохоронної діяльності
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Післявоєнний період в Україні супроводжуватиметься суттєвими соціальними, економічними та правовими викликами, що обумовлюють значне підвищення рівня злочинності. Війна спричинила численні втрати та руйнування, зокрема інфраструктурні, але разом із тим, вона породила нові криміногенні ризики, що вимагають активного і своєчасного реагування з боку держави та суспільства. Втім, не можна залишати поза увагою той факт, що складнощі у подоланні цих ризиків також зумовлені недостатньою готовністю інституцій до нових реалій. Актуальність дослідження шляхів мінімізації загроз зростання злочинності у післявоєнний період є незаперечною, адже забезпечення правопорядку є одним із ключових елементів для стабільного розвитку держави після завершення активної фази конфлікту.

Особливої уваги заслуговують питання вдосконалення кримінального законодавства, запобігання нелегальному обігу зброї, а також розвиток державно-приватного партнерства у сфері забезпечення правопорядку. Це стосується не лише традиційних форм запобігання злочинності, але й необхідності адаптації сучасних стратегій, що враховують нові реалії. Розробка та впровадження ефективної антикримінальної політики, яка відповідатиме вимогам післявоєнного періоду, є невід'ємною складовою для збереження безпеки в суспільстві та забезпечення відновлення стабільності [1, с. 15]. Втім, без глибокого аналізу чинного законодавства та вивчення новітніх загроз ці процеси можуть виявитися недостатньо ефективними.

Україна після війни стикнеться з унікальними викликами, що охоплюють не лише відбудову зруйнованих територій, але й реінтеграцію окупованих земель і відновлення соціально-економічної стабільності. Однак не слід забувати про величезну кількість військовослужбовців, які повернуться до мирного життя, а це додатково ускладнить ситуацію. Очікується посилення таких соціальних проблем, як безробіття, бідність, соціальна нерівність, що є об'єктивними передумовами для зростання рівня злочинності [2, с. 83–84]. Однак, самі соціальні

проблеми є лише одним з аспектів проблеми. Інші, не менш важливі виклики, стосуються нелегального обігу зброї, яка залишиться у руках як цивільних осіб, так і колишніх військових. Масштабність цієї проблеми не можна недооцінювати, оскільки вона не лише ускладнює діяльність правоохоронних органів, але й створює передумови для зростання збройних злочинів.

Зокрема, зброя, яка використовувалася під час військових дій, після закінчення конфлікту може потрапити до рук широкого кола людей, що призводить до значного збільшення ризику її використання в злочинних цілях, таких як грабежі, збройні напади та вбивства. Недосконалість контролю за обігом зброї може створити умови для формування нелегальних ринків зброї, що стане додатковим джерелом прибутків для організованих злочинних угруповань. Втім, не лише нелегальний обіг зброї становить загрозу. Організована злочинність та мародерство можуть набути значного поширення у післявоєнний період. Війна створює можливості для злочинних груп займатися незаконною діяльністю, зокрема контрабандою, торгівлею людьми, наркотрафіком, а також нелегальними поставками зброї. У цей період нестабільності організовані злочинні угруповання можуть значно посилити свій вплив, контролюючи окремі сектори економіки і поширюючи свої мережі навіть на міжнародному рівні [4, с. 105].

Втім, слід відзначити, що організована злочинність нерідко вступає у змову з корумпованими державними службовцями, що додатково ускладнює боротьбу з цими угрупованнями. Це призводить до зниження ефективності правозастосовної діяльності, оскільки такі угоди унеможливають справедливе переслідування злочинців і підривають довіру громадян до державних інституцій. Крім того, мародерство, яке стає поширеним явищем в умовах руйнування соціальної інфраструктури та відсутності контролю з боку держави, додатково посилює криміногенну ситуацію. В таких умовах населення, позбавлене доступу до базових ресурсів, може вдаватися до протиправних дій як до єдиного засобу виживання. Особливо це стосується тих територій, які зазнали найбільших руйнувань під час війни.

Варто наголосити, що зазначені виклики утворюють комплексний механізм, який сприяє зростанню злочинності у післявоєнній Україні. Тому кримінологічні підходи до мінімізації цих загроз мають базуватися на глибокому аналізі соціальних, економічних та правових чинників, що впливають на злочинність у цей період. Розробка ефективних стратегій зниження рівня злочинності має стати пріоритетним завданням для української кримінологічної спільноти. Втім, важливо не лише розробляти ці стратегії, але й впроваджувати їх на основі глибокого аналізу, з врахуванням міжнародного досвіду.

Мінімізація загроз зростання злочинності у післявоєнній Україні вимагає комплексного підходу, що включає реформування антикримінальної політики, розвиток державно-приватного партнерства, легалізацію ринку зброї, впровадження новітніх технологій і постійний моніторинг криміногенної ситуації. Всі ці елементи мають бути інтегровані у єдину стратегію, спрямовану на забезпечення стабільності та безпеки в країні. Втім, без активного залучення науковців та експертів до цього процесу, їх реалізація може бути поверховою [3, с. 112].

Невід'ємною частиною ефективної антикримінальної політики є проведення ревізії чинного кримінального законодавства з урахуванням нових реалій післявоєнного періоду. Численні зміни до Кримінального кодексу України, що були прийняті за останні десятиліття, часто не мали належного наукового обґрунтування, що спричинило фрагментацію законодавства та ускладнило правозастосування. Така ситуація створює правову невизначеність і робить систему боротьби зі злочинністю менш ефективною. Ревізія кримінального законодавства, що буде здійснена з урахуванням сучасних реалій та новітніх кримінологічних підходів, допоможе усунути ці недоліки та створити більш ефективні механізми правозастосування.

Розвиток державно-приватного партнерства є ще одним важливим інструментом у боротьбі зі злочинністю. Приватні охоронні та детективні компанії можуть відігравати ключову роль у забезпеченні безпеки як на рівні бізнесу, так і на рівні громадян. В умовах, коли держава відчуває дефіцит ресурсів для підтримання правопорядку, залучення приватного сектору до цих процесів є необхідним. Втім, ефективна взаємодія між державними та приватними структурами можлива лише за умов належного правового регулювання їх діяльності та створення механізмів контролю. Законодавство, яке регулюватиме діяльність приватних компаній, має забезпечити відповідність їх дій національним інтересам і вимогам правопорядку.

Легалізація ринку зброї та запровадження чіткого правового регулювання цього процесу є важливими кроками у запобіганні нелегальному обігу зброї [3, с. 115]. Втім, цей процес повинен супроводжуватися запровадженням навчальних програм для громадян, що навчатимуть їх безпечному поводженню зі зброєю. Важливою складовою є також створення інфраструктури для моніторингу та контролю за обігом зброї, включаючи реєстри зброї та регулярні перевірки.

Інтеграція новітніх технологій, таких як дрони, у сферу безпеки є ще одним важливим інструментом у боротьбі зі злочинністю у післявоєнний період. Втім, важливо врегулювати їх використання на законодавчому рівні, щоб уникнути зловживань та забезпечити їх ефективне використання на благо суспільства. Крім того, моніторинг

криміногенної ситуації, що базуватиметься на кримінологічному аналізі та використанні сучасних технологій, дозволить ідентифікувати нові тенденції у злочинності та своєчасно реагувати на них.

Таким чином, мінімізація загроз зростання злочинності у післявоєнній Україні вимагатиме злагодженої роботи державних, приватних та наукових інституцій, що дозволить забезпечити стабільність і безпеку у суспільстві. Втім, успішна реалізація цих стратегій можлива лише за умови їх комплексного підходу, що враховуватиме соціальні, економічні та правові виклики сучасного світу.

Література:

1. Пашиєва А. Формування безпекового середовища як основний вектор розвитку України. *Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення*: матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 23 верес. 2023 р. С. 14–19. URL: https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/zbirnyk_kruglyj-stil_26.09.2023.pdf

2. Маланчук В. Державно-приватне партнерство у забезпеченні правопорядку в післяконфліктний період: правові аспекти. *Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2021. № 3. С. 83–91. URL: <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/law/article/view/836/816>

3. Драп'ятій С.І. Протидія злочинності у післявоєнний період: актуальні виклики та перспективи. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 112–120. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9706a433-f2b4-4d78-a762-2e89ec224cc1/content>

4. Батраченко Т. Кримінологічні підходи до мінімізації загроз зростання злочинності в післявоєнній Україні. *Нове українське право*. 2024. № 5.